

SANOAT KORXONALARIDA STRATEGIK BOSHQARUV MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Zakirova Zulayxo Ravshanovna
Farg'ona davlat texnika universiteti
Ishlab chiqarishda boshqaruv fakulteti
Iqtisodiyot kafedrası assistenti

Annotatsiya: Sanoat korxonalarida strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish muammolari va ularning yechimlari zamonaviy iqtisodiyotda dolzarb masala bo'lib, korxonaning uzoq muddatli rivojlanishi va barqarorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Jamiyat taraqqiyoti va iqtisodiyot rivoji tobora murakkablashib borayotgan sharoitda sanoat korxonalari oldida raqobatbardoshlikni oshirish, bozor talablariga moslashish, samaradorlikni yuksaltirish, innovatsion faoliyatni kuchaytirish kabi ustuvor vazifalar turadi. Ushbu maqsadlarga erishishda strategik boshqaruv mexanizmlari yetakchi omillardan biri sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu tezisda sanoat korxonalarida strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: strategik boshqaruv, sanoat korxonalari, boshqaruv mexanizmlari, samaradorlik, innovatsion yondashuv, raqobatbardoshlik, modernizatsiya, resurslarni boshqarish, ilg'or texnologiyalar, rivojlanish strategiyalari.

Аннотация: Проблемы совершенствования механизмов стратегического управления промышленными предприятиями и пути их решения являются актуальной проблемой современной экономики, напрямую влияющей на долгосрочное развитие и устойчивость предприятия. В условиях усложняющегося социально-экономического развития перед промышленными предприятиями стоят такие приоритетные задачи, как повышение конкурентоспособности, адаптация к требованиям рынка, повышение эффективности и усиление инновационной деятельности. Механизмы стратегического управления являются одним из ведущих факторов достижения этих целей. В данной диссертации представлена информация о совершенствовании механизмов стратегического управления промышленными предприятиями.

Ключевые слова: стратегическое управление, промышленные предприятия, механизмы управления, эффективность, инновационный подход, конкурентоспособность, модернизация, управление ресурсами, передовые технологии, стратегии развития.

Abstract: The problems of improving strategic management mechanisms in industrial enterprises and their solutions are an urgent issue in the modern economy, directly affecting the long-term development and sustainability of the enterprise. In the conditions of increasingly complex social and economic development, industrial enterprises face such priority tasks as increasing competitiveness, adapting to market requirements, increasing

efficiency, and strengthening innovative activities. Strategic management mechanisms are one of the leading factors in achieving these goals. This thesis provides information on improving strategic management mechanisms in industrial enterprises.

Keywords: *strategic management, industrial enterprises, management mechanisms, efficiency, innovative approach, competitiveness, modernization, resource management, advanced technologies, development strategies.*

Strategik boshqaruv jarayonini to'g'ri tashkil qilish sanoat korxonalariga o'zining uzoq muddatli rejalarini ishlab chiqish, resurslarni oqilona taqsimlash, ichki va tashqi muhitdagi o'zgarishlarni hisobga olgan holda tezkor qarorlar qabul qilish imkoniyatini beradi. Strategik boshqaruv tizimi zamonaviy menejmentning eng muhim elementlaridan biri bo'lib, uni samarali tashkil qilish korxonada raqobat ustunligini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bunda intuitiv qabul qilinadigan qisqa muddatli qarorlar o'rnini ilmiy asoslangan, uzoq muddatli strategik rejalashtirish va operativ boshqaruv usullariga bo'shatib beradi. Sanoat korxonalarida strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish uchun, avvalambor, boshqaruv organlarining faoliyatini bozorga moslashtirish, ish jarayonlarini optimallashtirish, strategik rejalashtirishni takomilga yetkazish, innovatsion va ilmiy-amaliy faoliyatni kuchaytirish zaruriyatga aylanmoqda. Korxonada strategik boshqaruv jarayonining barcha bosqichlarini o'zaro bog'langan holda, yagona tizimli yondashuv asosida yo'lga qo'yish lozim. Xususan, missiya va strategik maqsadlarni aniq belgilash, ularni amalga oshirish uchun zarur bo'ladigan resurslarni aniqlash va joy-joyiga yetkazish, strategiyalarni amalga oshirish natijalarini baholab borish zarur. Shuningdek, strategik rejalashtirishning doimiy yangilanib turishi, tashqi va ichki muhitda yuz berayotgan o'zgarishlarga mos ravishda strategiyani tahrirlab borish, korxonaning salohiyati va imkoniyatlarini chuqur tahlil qilish muhim ahamiyat kasb etadi.[1]

Strategik boshqaruv mexanizmlarining asosiy tarkibiy qismlaridan biri bu raqobatbardoshlikni oshirishga qaratilgan chora-tadbirlarni yanada takomillashtirishdir. Bozor iqtisodiyoti sharoitida sanoat korxonalari o'z oldiga resurslardan samarali foydalanish, bozor ehtiyojlarini maksimal tarzda qondirish, to'g'ri marketing strategiyalarini ishlab chiqish va ularni amalga oshirish, yuqori sifatli mahsulotlar ishlab chiqarish, innovatsiyalarga asoslanish kabi vazifalarni qo'yishlari zarur. Yangi strategiyalarni amaliyotga joriy etishda korxona rahbariyati, barcha xodimlarning faol ishtiroki va mas'uliyati muhim ahamiyat kasb etadi. Sanoat korxonalarida muvaffaqiyatli strategik boshqaruv mexanizmlarini shakllantirish uchun zamonaviy axborot-kommunikatsion texnologiyalaridan keng foydalanish, boshqaruv qarorlarini tez va samarali qabul qilish, ishlab chiqarish jarayonlarini doimiy optimallashtirish ham katta ahamiyatga ega. Axborot texnologiyalari yordamida korxona ichida va tashqi muhitda yuz beradigan o'zgarishlarni tezda aniqlash, tahlil qilish, rivojlanish kutilmalarini shakllantirish, ustuvor maqsadlarni belgilash va ularni amalga oshirishga imkoniyat yaratiladi. Sanoat korxonalarida strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish uchun ta'lim va

kadrlarni doimiy o'qitish tizimini rivojlantirish ham muhim hisoblanadi. Chunki samarali strategik boshqaruv uchun yuqori malakali, kasbiy tayyorgarlikka ega mutaxassislar zarur. Kadrlarni doimiy tarzda zamonaviy bilim va ko'nikmalar bilan boyitib borish ularning salohiyatini oshiradi, innovatsion qadriyatlarga ega bo'lishini ta'minlaydi va korxona rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.[2]

Strategik boshqaruv mexanizmlarida hozirgi kunda muhim o'rin tutuvchi elementlardan biri bu tashqi muhitning doimiy o'zgarib turishidir. Bunda davlat siyosatidagi o'zgarishlar, iqtisodiy muhitdagi notinchliklar, xalqaro va mintaqaviy raqobatning kuchayishi, yangi texnologiyalarning joriy qilinishi, innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarish zarurati kabi omillar asosiy rol o'ynaydi. Shuning uchun ham strategik boshqaruvning samaradorligini oshirish uchun korxonalarda tashqi muhitga tezkor va moslashuvchan tarzda harakat qiladigan boshqaruv tizimi shakllantirilishi lozim. Strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish yo'llaridan biri bu korxona taraqqiyotini yagona tizimli yondashuv asosida rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlarni amalga oshirishdir. Tizimli yondashuv korxona faoliyatining barcha yo'nalishlarini, boshqaruv darajalarini va korxona bo'linmalari o'rtasidagi o'zaro kooperatsiyani tizimli ravishda boshqarishni anglatadi. Bu o'z navbatida, umumiy strategik maqsadlarga erishish uchun barcha resurslarni muvofiqlashtiradi, uzluksiz rivojlanishni ta'minlaydi. Korxonada strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirishda samarali monitoring va tahlil tizimi mavjud bo'lishi ham muhim ahamiyatga ega. Korxona faoliyatining barcha ko'rsatkichlarini doimiy tarzda monitoring qilib borish, yuzaga kelayotgan muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha aniq chora-tadbirlar ishlab chiqish zarur. Buning uchun zamonaviy statistik va tahliliy metodlardan foydalanish, natijalarni tezkor tahlil qilish va to'g'ri strategik qarorlar qabul qilish lozim.[3]

Sanoat korxonalarida innovatsion faoliyatni kuchaytirish va boshqaruv jarayonlariga zamonaviy yangiliklarni joriy etish strategik boshqaruv mexanizmlarining samaradorligini yanada oshiradi. Innovatsion rivojlanish korxonaga yangi bozorlarni egallash, raqobatbardoshlikni oshirish, mahsulot va xizmatlarning sifati va turini kengaytirish imkonini beradi. Bunda innovatsion siyosat va strategiyani ishlab chiqish, ularni amalga oshirish uchun zarur moliyaviy, texnologik va inson resurslarini yo'naltirish muhim ahamiyat kasb etadi. Sanoat korxonalarida strategik boshqaruv mexanizmlarining samaradorligi rahbariyatning faoliyati va boshqaruv madaniyatiga ham bog'liq. Shuning uchun korxona rahbariyati zamonaviy menejment usullarini chuqur o'zlashtirib, ularni amaliyotda qo'llashi, o'z jamoasi bilan yaqin hamkorlikda ishlashi, xodimlarning tashabbusi va ijodkorligini rag'batlantirishi lozim. Bu omillar boshqaruv jarayonining ochiqligi va shaffofligini ta'minlaydi, natijada korxona strategik maqsadlariga samaraliroq erisha oladi. Hozirgi vaqtda iqtisodiyotni raqamlashtirish jarayonlari korxona boshqaruvida yangi yondashuvlarni tatbiq etishni taqozo etmoqda. Raqamli transformatsiya natijasida ishlab chiqarish jarayonlari avtomatlashtirilmoqda, yangi mahsulot va xizmatlar bozori shakllanmoqda, faoliyat samaradorligini oshirishga imkon beruvchi innovatsion yechimlar

paydo bo‘lmoqda. Barchasi strategik boshqaruv tizimini tubdan qayta ko‘rib chiqishni va zamon talablari asosida rivojlantirishni talab etadi.[4]

Sanoat korxonalarida strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirishda barqaror rivojlanish konsepsiyasi, ekologik xavfsizlik, ijtimoiy mas’uliyat kabi omillar ham tobora ahamiyat kasb etmoqda. Zamonaviy sanoat ishlab chiqarishi faqat iqtisodiy samaradorlikka emas, balki ekologik va ijtimoiy mezonlarga ham mos kelishi kerak. Shu bois korxona strategik maqsadlarini belgilashda barqaror rivojlanish tamoyillarini hisobga olish va amaliyotga joriy etish muhim vazifa bo‘lib qolmoqda. Shuningdek, sanoat korxonalarining strategik rivojlanishga xizmat qiladigan boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish uchun davlat tomonidan yaratilayotgan yangi sharoitlar, qonunchilik va huquqiy bazaning doimiy optimallasuvi, bozor infratuzilmasining rivojlanishi, xorijiy investitsiyalar va kooperatsiyalarning jalb qilinishi, ilm-fan va ta’lim tizimi bilan o‘zaro hamkorlik kuchaytirilmoqda. Bu omillar korxona uchun yangi imkoniyatlar ochilishiga olib keladi, raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish imkonini oshiradi. Sanoat korxonalarida strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirishda korxona ichki muhitining tahlili va tashqi muhitda yuz berayotgan o‘zgarishlarni chuqur o‘rganish asosiy omillardan hisoblanadi. Korxonaning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash, imkoniyat va tahdidlarni baholash orqali strategik qarorlar samaradorligini oshirish mumkin. Buning uchun SWOT tahlil, sohaning rivojlanish tendensiyalarini o‘rganish va istiqbolli yo‘nalishlarni belgilash muhim ahamiyat kasb etadi.[5]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, sanoat korxonalarida strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish zamonaviy iqtisodiy taraqqiyot uchun muhim talabdir. Buning uchun korxona rahbariyati va jamoasi zamonaviy boshqaruv tamoyillariga, tizimli tahlil va monitoringga asoslangan faoliyat yuritishlari lozim. Soha rivoji va bozor talablari sharoitida har bir boshqaruv qarorini chuqur o‘ylab, ilmiy asosda qabul qilish, o‘zgarishlarga moslashuvchan yondashuvlarni ishlab chiqish, innovatsion faoliyatni rivojlantirish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish bugungi kun sanoat korxonalarining ustuvor vazifalaridan biri bo‘lib qolmoqda. Faqat strategik boshqaruv tizimini doimiy takomillashtirish va zamon talablari asosida rivojlantirish orqaligina, sanoat korxonalari o‘zining raqobatbardoshligini va iqtisodiy samaradorligini ta’minlashi mumkin bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdurazzoqov, M. (2018). “Sanoat korxonalarida samarali strategik boshqaruv mexanizmlarini shakllantirishning zamonaviy yondashuvlari”. Iqtisodiyot va Innovatsion Texnologiyalar, 2(4), 56-64.
2. Abdullayeva, N. (2019). “Korxonalarda strategik boshqaruv tizimini modernizatsiya qilish yo‘llari”. Iqtisodiyot va Ta’lim, 3(3), 21-30.

3. Karimov, T. (2020). “Sanoat korxonalarida raqobatbardoshlik va strategik boshqaruvning o‘zaro bog‘liqligi”. Boshqaruv va Zamonaviy Texnologiyalar, 5(2), 100-108.
4. Kattabekov, O. (2017). “Mahalliy sanoat korxonalarida strategik boshqaruv mexanizmlarini rivojlantirish”. O‘zbekiston Iqtisodiyoti va Rivojlanish, 1(1), 43-50.
5. Mamadaliyev, R. (2021). “Strategik boshqaruv jarayonlarini takomillashtirishning amaliy asoslari”. Iqtisodiyotni Rivojlantirish, 7(3), 85-94.
6. Nuritdinov, B. (2018). “Rivojlanayotgan sanoat korxonalarida boshqaruv strategiyasi va uning mexanizmlari”. Innovatsion Taraqqiyot, 14(2), 37-45.
7. Rashidova, S. (2022). “Sanoat korxonalarida strategik boshqaruv mexanizmlarini optimallashtirish muammolari”. Fan va Taraqqiyot, 6(1), 59-67.

